پنجشنبه 27 شهریور 1399 11:56

استان لرستان از استان‌های غربی ایران است. این استان ۲۹۳۰۸ کیلومتر مربع مساحت و بیش از یک میلیون و ۷۶۰ هزار نفر جمعیت دارد و سیزدهمین استان کشور از نظر جمعیت می‌باشد. خرم‌آباد مرکز استان است. لرستان سرزمینی کوهستانی است و غیر از چند دشت محدود، سراسر آن را کوه‌های زاگرس پوشانده‌اس. اشترانکوه با ۴۱۵۰ متر ارتفاع بلندترین نقطه استان واقع در حدفاصل شهرستان‌های دورود، ازنا و الیگودرز و پست‌ترین نقطه آن در جنوبی‌ترین ناحیه استان واقع شده و حدود ۵۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. بر اساس یافته‌های‌باستان‌شناسی این منطقه یکی از نخستین سکونتگاه‌های قدیمی بشر است و مفرغ لرستان از شهرت باستان‌شناسی زیادی برخوردار است. لرستان تنها استان ایران است که به دلیل اهمیت فوق‌العاده تاریخی یکی از ۴ بخش اصلی موزه ملی ایران را به خود اختصاص داده‌است. این ۴ بخش اصلی عبارتند از پیش از تاریخ، تاریخی و لرستان، دوران اسلامی، مهر و سکه. استان لرستان سومین استان پرآب کشور است و ۱۲ درصد آبهای کشور را در اختیار دارد. این استان علی‌رغم غیرمرزی بودن خسارت‌های بسیاری در جریان جنگ ایران و عراق متحمل شده‌است.

جغرافیای تاریخی لرستان

شیردال، موزه خاور نزدیک باستان برلین

نقابهای یافته شده از غار کلماکره درشهرستان پلدختر، دوره ساخت؛ هخامنشیان

پیش از رسیدن قوم ماد ساکنان لرستان اقوامی مانند کاسی‌ها، الیپی‌ها، لولوبیان و عیلامیها، بودند. لرستان به عنوان بخشی از سرزمین ایران شاهد مهاجرت قبایل آریایی بوده‌است. قوم ماد به غرب ایران کنونی از جمله مناطق لرستان کنونی کوچ کرده‌اند. مادها پس از ورود به زاگرس اقوام ساکن آنجا یعنی کاسی‌ها، الیپی‌ها، لولوبیان و عیلامیها و دیگر اقوام آسیایی را در خود حل کردند و زبان ایرانی خود را در منطقه رواج کامل دادند. منطقه لرستان پس از حمله اعراب به ایران، با نام‌های گوناگونی چون جبال، لر کوچک، پیشکوه و لرستان فیلی نیز شناخته می‌شده‌است.

لرستان به معنی سکونتگاه مردم لر واژه‌ای است که به سرزمین‌های لرنشین اطلاق می‌گردد و به معنای گستره جغرافیایی است که مردم لر در آن سکونت دارند. با این توضیح می‌توان حدود لرستان را از دشت‌های غرب خانقین و مندلی درعراق تا دشت ارژن در استان فارس در ایران و از شمال از استان همدان، تا سواحل خلیج فارس به صورت حدودی تعیین کرد. گستره نام لرستان پیش از حکومت صفویان، سکونتگاه لرهای بختیاری، لرهای کهگیلویه و لرهای بویراحمدی را هم شامل می‌شد. اما پس از حکومت صفویان سکونتگاه لرهای بختیاری را منطقه بختیاری نام‌گذاری کردند و جغرافیای نام لرستان به حدود استان لرستان و ایلام کنونی محدود شد. این منطقه نیز در حکومت قاجاریان به دو بخش پشتکوه و پیشکوه تقسیم شد. در نمودار زیر تقسیمات لرستان از ۳۰۰ هجری قمری تاکنون آورده شده‌است.

شهرها و شهرستان‌ها

- ازنا
- الیگودرز
- بروجرد
- پل‌دختر
- چگنی
- خرم‌آباد
- دلفان
- دورود
- رومشکان
- سلسله
- کوهدشت

لرستان در ابتدای تقسیمات کشوری دوره پهلوی بخشی از فرمانداری کل خوزستان و لرستان بود که خیلی زود از خوزستان جدا و با عنوان فرمانداری کل لرستان مستقل شد. در ابتدای تشکیل، دارای دو شهرستان خرم‌آباد در غرب و بروجرد در شرق بود. در فاصله کوتاهی، الیگودرز از شهرستان گلپایگان جدا و سومین شهرستان استان شد. روند تشکیل شهرستان‌های جدید تا اواخر دهه ۱۳۶۰ متوقف شده بود اما در پایان جنگ ایران و عراق، دورود از بروجرد، و کوهدشت و دلفان هم از خرم‌آباد جدا و به شهرستان تبدیل شدند. در سالهای بعد الشتر و پلدختر از شهرستان خرم‌آباد و نیز ازنا از شهرستان الیگودرز جدا و تبدیل به شهرستان‌های مستقل شدند.شهرستان چگنی در اواخر سال ۱۳۸۶ از شهرستان خرم‌آباد جدا و مستقل شد. جدیدترین شهرستان این استان شهرستان رومشکان است که در اواخر سال ۱۳۹۲ ازشهرستان کوهدشت جدا و مستقل شد.

مرکز این شهرستان، شهر چغابل است. استان لرستان هم‌اکنون دارای ۲۴ نقطه شهری است. بزرگترین شهرهای لرستان به ترتیب جمعیت عبارتند از: خرم‌آباد، بروجرد، دورود، کوهدشت، الیگودرز. بزرگترین شهر این استان از نظر وسعت شهری و جمعیت شهر خرم‌آباد و بزرگترین شهرستان استان شهرستان الیگودرز می‌باشد.

چشم انداز خرم آباد بر فراز بام لرستان

چشم انداز بروجرد بر فراز تپه چغا

جغرافیا

استان لرستان یکی از استانهای کوهستانی در غرب ایران است. بیشتر مناطق این استان را کوههای زاگرس پوشانده‌است. آب و هوای این استان متنوع است و تنوع آب و هو در آن از شمال شرق به جنوب غرب کاملاً مشهود است. لرستان از شمال با استان‌های همدان و مرکزی، از شرق با استان اصفهان، از جنوب با خوزستان و از غرب با استان‌های کرمانشاه و ایلام همسایه است. همچنین این استان از طریق باریکه‌ای در سمت جنوب شرقی دارای مرز بسیار کوتاهی با استان چهارمحال و بختیاری‌است. لرستان ۳۶۳٫۰۱ کیلومتر از تهران فاصله دارد.

نمای اشترانکوه بلندترین نقطه لرستان

آب و هوا

لرستان به لحاظ اقلیم و هواشناسی یک استان چهار فصل است و دارای آب وهوای متنوعی است، این تنوع از شمال به جنوب و از شرق به غرب کاملاً محسوس است. زمستان هنگامی که در شمال لرستان برف و کولاک ادامه دارد قسمت‌های جنوبی آن دارای هوایی مطبوع و بارانی است. اختلاف ثبت شده در شهرهای استان لرستان بین حداکثر و حداقل مطلق دما بیش از ۸۰ درجه سانتیگراد است. حداکثر دمای ثبت شده ۴۷/۴ و حداقل دمای مطلق ثبت شده ۳۵- است.
استان لرستان با بارش میانگین سالانه ۵۵۰ تا ۶۰۰ میلی‌متر بعد از استانهای گیلان و مازندران سومین، استان از نظر بارندگی در کشور است.
به‌طور کلی در استان لرستان سه ناحیه مشخص آب و هوایی دیده می‌شود:

- سرد کوهستانی
- معتدل مرکزی
- گرم جنوبی

جنگل‌ها

حدود ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار هکتار از مساحت استان لرستان پوشیده از جنگل است که این جنگل‌های حوزه رویشی زاگرس از با ارزش‌ترین ذخایر جنگلی جهان است.
مهم‌ترین گونه گیاهی در جنگل‌های لرستان بلوط است که این درختان نقش فوق‌العاده اکولوژیستی دارند و منابع مهمی برای حفظ آب و خاک محسوب می‌شوند. جنگل‌های لرستان از سال ۱۳۸۸ دچار بیماری و خسارت شده‌اند که بخشی از این بیماری متوجه عوامل انسانی و بخشی نیز به دلیل عوامل بیولوژیکی است و تاکنون تحقیقاتی در این زمینه انجام نشده‌است.

گونه‌های اندمیک

غار ماهی کور

غار ماهی کور تنها اثر طبیعی ملی استان لرستان است. این اثر در سال ۸۲ به عنوان اثر طبیعی ملی ثبت شده‌است.ماهی کور یکی از گونه‌های کمیاب و اندمیک ایران است که در دنیا گونه‌ای منحصر به فرد محسوب شده که در غاری واقع در استان لرستان زندگی می‌کند و اولین «غارماهی» حقیقی جهان است که اولین بار ژئولوژیست دانمارکی در سال ۱۹۳۷ ضمن مسافرتی که به ایران داشت آن را کشف کرد و مطالعاتی بر روی این گونه انجام داد. این گونه تنها در استان لرستان وجود دارد و به این لحاظ از ذخایر ارزشمند ایران زمین است.

سمندر لرستانی

سمندر لرستانی یکی دیگر از گونه‌های اندمیک لرستان است که در معرض خطر انقراض می‌باشد. بیشتر در نواحی جنوبی لرستان و شمال خوزستان یافت می‌شود. این گونه سرخ در فهرست سرخ قرارداد حمایت از گونه‌های طبیعی (سایتس) قرار دارد. وزغ بی گوش نیز یک گونه انحصاری زیست‌بوم لرستان می‌باشد.

اسپی دشت

سمندر لرستانی

کوه پریز دورود

ماهی کور

مردم شناسی

جمعیت استان را طایفه‌ها و تیره‌هایی از اقوام ایرانی لر و لک تشکیل می‌دهند. مردم لرستان به گویش لری خرم‌آبادی، لری بختیاری، لری ثلاثی، لری بالاگریوه‌ای، زبان لکی و فارسی تکلم می‌کنند. محدوده سرزمین‌های لرنشین محدود به استان لرستان نیست و در استان‌های چهارمحال و بختیاری، فارس، اصفهان، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، خوزستان، همدان، مرکزی و ایلام نیز طایفه‌های گوناگون لر پراکنده‌اند.

لکی

برخی از مردم لرستان به زبان لکی تکلم می‌کنند. از جمله شهرهایی که مردمانشان به زبان لکی تکلم می‌کنند می‌توان الشتر، نورآباد، فیروزآباد، کوهدشت، بیرانشهر (چغلوندی) و شهرستان چگنی (بخش شاهیوند، دهستان تشکن و منطقه برآفتاب) را نام برد. این زبان به‌دلیل «وجود نداشتن یک رسم‌الخط کامل و جامع دانشگاهی و بدون اشکالات آواشناسی، آوا نگاری و زبان‌شناسی» فعلاً در دانشگاه‌ها یا مدارس تدریس نمی‌شود.

زبان و گویش در لرستان

گویش‌های لُری نزدیک‌ترین گویش‌های ایرانی به زبان فارسی هستند. زبان لری همانند زبان فارسی نواده‌ای از زبان پارسی میانه است و واژه‌های آن همانندی بسیاری با فارسی دارد. ریشه زبان‌های ایرانی لری- بختیار مانند زبان فارسی به پارسی میانه (پهلوی ساسانی) و از طریق پارسی میانه به پارسی باستان (زبان هخامنشیان) برمی‌گردد. ویژگی‌های زبان لری نشان می‌دهد که چیرگی زبان‌های ایرانی در منطقه کنونی لرستان در تاریخ باستان از سوی ناحیه پارس صورت گرفته و نه از سوی ناحیه ماد.
زبان‌شناسانی دیگر لری را یک پیوستار زبانی از گویش‌های ایرانی جنوب غربی بین گونه‌های فارسی و کردی دانسته‌اندکه میان مردم لُر در غرب و جنوب غرب ایران رایج است و خود از سه گویش جدا تشکیل می‌شود که عبارتند از گویش لری فیلی، لری بختیاری و لری جنوبی(کهگیلویه و ممسنی و بویراحمدی) و در دو سوی پیوستار با انواعی از زبان‌های کردی و فارسی شانه به شانه‌است. به عبارت دقیق تر این خانواده یک گروه جدا اما مرتبط از چند زیرگروه پیوسته از ایلات و طوایف است.

موقعیت اقتصادی

استان لرستان به سبب داشتن کوهستانهای پهناور و مراتع بسیار، از گذشته‌های دور زیستگاه مردمی بوده که دامپروری و کشاورزی پیشه اصلی آنان بوده‌است. به همین سبب ساختار طایفه‌ای در این استان از اهمیت بسیاری برخوردار بوده‌است. ایلات و طوایف لرستان گستردگی زیادی دارند اما در مجموع به دو گروه کوچ رو و ساکن تقسیم می‌شوند. طایفه‌هایی از لر بختیاری در شرق لرستان، در مناطق الیگودرز و ازنا ساکن هستند یا هر ساله به این منطقه کوچ می‌کنند. مراتع فراوان و بارندگی مناسب، امکان پرورش دام و کشاورزی را در این منطقه فراهم نموده‌است. از همین رو پیشه سنتی مردم لرستان دامپروری و کشاورزی بوده‌است. ساکنان مناطق شهری، پیشه‌ور، بازرگان یا صنعت‌گر بوده‌اند. امروزه درصد قابل توجهی از ساکنان شهرها را کارمندان ادارات دولتی، آموزشی و نظامی تشکیل می‌دهند. دامپروری از جمله فعالیت‌های مهم مردم این استان به‌شمار می‌رود. از لحاظ صنعتی نیز استان لرستان در حال توسعه می‌باشد که می‌توان به صنایع ساختمانی، سیمان، فلزی، سرامیک، غذایی، پوشاک، صنایع دستی و شیمیائی اشاره کرد. معادن این استان شامل سنگ تراورتن، مرمریت، فلدسپات، تالک، سنگ آهک، سرب وروی می‌باشد. بیش از چهل گونه از صنایع دستی در استان لرستان رواج دارند که مهمترین آنها عبارتند از: فرش بافی، ورشوسازی، گلیم بافی ، قلمزنی روی ورشو، جاجیم بافی، خراطی چوب، نمد مالی، ساخت و قلم زنی مصنوعات ورشویی، سیاه چادر بافی، گیوه دوزی و گیوه بافی.

راههای ارتباطی

جاده‌ها

آزادراه خرم زال

آزادراه خرم‌زال که با نام آزادراه خرم‌آباد - پل زال نیز شناخته می‌شود و عملیات ساخت آن از سال ۱۳۸۴ آغاز شده بود در حد فاصل دو شهر خرم‌آباد و اندیمشک به طول ۱۰۴ کیلومتر قرار گرفته‌است. از جمله اهداف ساخت این آزادراه کاهش تصادفات، کاهش زمان سفر و همچنین صرفه جویی سالانه ۴۰۰ میلیارد ریال در مصرف سوخت، کاهش ۶۰ کیلومتری طول آزاد راه نسبت به مسیر قدیمی خرم‌آباد - پلدختر - اندیمشک ، کاهش بار ترافیکی و افزایش سرعت مطمئن در این محور عنوان شده‌است.

فرودگاه

اولین هواپیما در سال ۱۳۰۴ در این فرودگاه به زمین نشست. خطوط هوایی فعال در فرودگاه خرم‌آباد، خط هوایی خرم‌آباد، فرودگاه مهرآباد و خط هوایی خرم‌آباد، فرودگاه بین‌المللی شهید هاشمی‌نژاد مشهد است.

راه‌آهن

راه‌آهن استان لرستان به دلیل کوهستانی بودن مسیر یکی از مناطق پراهمیت شبکه ریلی ایران است. مسیر ریلی استان لرستان هم‌اکنون ۲۱۵ کیلومتر است که در طول این مسیر ۱۵ ایستگاه ایجاد شده‌است. مسیر راه‌آهن لرستان دارای ۱۳۳ تونل است، همچنین این مسیر در کنار رودخانه‌های دز و سزار می‌باشد.

رسانه‌ها

نخستین روزنامه لرستان در دوره قاجار و در سال ۱۳۲۷ قمری (۱۲۸۸ خورشیدی) با نام *بیضاء* منتشر شد. لرستان دارای بیش از ۱۵۶ رسانه (شامل نشریات و پایگاه‌های خبری فعال و دارای مجوز، نمایندگی خبرگزاری سراسری، نمایندگی روزنامه سراسری و...) است.
از آبان ۱۳۹۱ با صدور مجوز اولین پایگاه خبری رسمی در لرستان، مطبوعات این استان به صورت رسمی وارد فضای مجازی و برخط شدند و در سال ۱۳۹۴ رکورد تیراژ مطلب در مطبوعات لرستان شکسته شد.

شبکه افلاک

شبکه افلاک که با نام شبکه استانی سیمای مرکز لرستان نیز شناخته می‌شود. شبکه تلویزیونی استانی متعلق به سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران است که ویژه مردم استان لرستان برنامه پخش می‌کند. تلویزیون از سال ۱۳۵۱ با نصب چند ایستگاه فرستنده تلویزیونی بخشی از شهرستان‌های لرستان تحت پوشش قرار گرفت. برنامه‌های این مرکز پیش از ایجاد شبکه استانی از سال ۱۳۶۷ با افتتاح تلویزیونی محلی استان فعالیت خود را به‌طور منسجم در مر کز آغاز نمود.

رادیو لرستان

رادیو لرستان در سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرد. در سال ۱۳۵۱ یک فرستنده یک کیلوواتی با پخش روزانه ۹ ساعت برنامه در خرم‌آباد آغاز به کار کرد که از این مدت ۸ ساعت به تقویت شبکه سراسری رادیو و یک ساعت نیز اختصاص به پخش خبر و ترانه داشت. در سال ۱۳۵۲ در یکمین سالگرد تأسیس رادیو مرکز لرستان ساعات کار این مرکز به ۱۰ ساعت رسید که از این ده ساعت دو ساعت تولید محلی و بقیه آن تقویت شبکه بوده‌است.

موسیقی لرستان

موسیقی لرستان از تنوع و پیشینه‌ای کهن برخوردار است که به دو بخش کلی، موسیقی‌های آوازی (کلامی) و موسیقی‌های‌سازی تقسیم می‌شود. هم‌اکنون موسیقی لری در قالب ترانه به هفت بخش تقسیم می‌شود. بر اساس کاوش‌های باستان‌شناسی در مناطق لرنشین، تصویری از رقص و پایکوبی بر قطعه‌ای سفالی به دست آمده که قدمت موسیقی در این منطقه را به هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح رقم می‌زند. همچنین از آثار و شواهد به دست آمده در این مناطق تصاویری از آلات موسیقی دوران مانند شیپور و تنبور بر روی ظروف نقره وجود دارد که حاکی از رواج موسیقی نزد این قوم در عهد ساسانی است. امروزه نیز برخی از نغمه‌های باستانی در قالب مقامهای موسیقی قومی باقی مانده‌است. موسیقی و ترانه‌های مردم لر معمولاً در میزانهای مرسوم۴/۲ ، ۸/۶ ، ۸/۷ اجرا می‌شوند. همان‌طور که مشاهده می‌شود این وزنها در موسیقی مردم کرد نیز وجود دارند. اما نکته قابل ملاحظه در این میان نحوه اجرای تاکیدها در هر قوم است که باعث تفاوت و ایجاد ویژگی برای هر قوم می‌گردد.

لینک کوتاه https://www.abfa-lorestan.ir/node/6